AUT, XLVI, 2008, p. 196-201

PREPOZIŢIA – ASPECTE DE MORFOLOGIE FUNCŢIONALĂ

de

Silvia PITIRICIU

Clasă de cuvinte neflexibile, prepoziţia marchează relaţia dintre un termen subordonat şi regentul său. Din punct de vedere sintactic, prepoziţia formează împreună cu termenul care îi urmează un grup prepoziţional şi se încadrează împreună cu regentul acestuia într-o unitate sintactică superioară. Prepoziţia cunoaşte restricţii de caz şi de articulare în raport cu substantivele pe care le precedă, aspecte bine cunoscute şi detaliate în GALR.

În procesul de comunicare, prepoziţia are un rol important[1]. Pe baza criteriului funcţionalităţii, Laura Vasiliu a stabilit anumite trăsături ale acestei clase lexico-gramaticale: cere un morfem; prin dependenţă, se aseamănă cu afixele; prin absenţa morfemelor caracteristice flectivului, se deosebeşte de substantiv, adjectiv sau verb. Uzul arată că prepoziţia se caracterizează prin eterogenitate gramaticală şi semantică, trăsătură principală din care se desprind şi alte trăsături secundare.

Cercetarea de faţă se ocupă de aceste aspecte de morfologie funcţională[2]: a) eterogenitatea gramaticală şi semantică; b) substituirea unei prepoziţii cu alta în comunicare; c) omisiunea prepoziţiilor în enunţ; d) exprimarea pleonastică. Exemplele situaţiilor prezentate sunt preluate din limba orală şi din limba scrisă a presei ultimelor două decenii.

a) Eterogenitatea este o trăsătură vizibilă atât la nivelul registrelor de folosire a prepoziţiilor, cât mai ales în comportamentul gramatical şi semantic.

I. Golită de sens lexical, prepoziţia funcţionează ca formant:

1. Marchează relaţii cazuale. De exemplu, *a* în faţa cantitativelor, a unui adjectiv calificativ ori a unei propoziţii relative se foloseşte cu valoare de genitiv: „mamă *a* două fete”, „părerea *a* numeroşi istorici”, „adevărul *a* ceea ce s-a întâmplat”. Pentru cantitativele cu statut flexionar dublu,

[1] Laura Vasiliu, 1960:773.
[2] Cf. DŞL:214.

BDD-A6421 © 2008 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:47:15 UTC)

construcțiile cu formantul *a* intră în variație liberă cu formele cazuale de genitiv-dativ: „opinia *a câțiva* / *câtorva*”, părerea *a mulți* / *multora*”[3]. În mod eronat, o construcție de genitiv se poate confunda cu construcția prepozițională echivalentă[4]. De exemplu: „S-a situat deasupra *a* multor oameni”. *A* se utilizează greşit şi în construcții cu valoare de dativ, mai exact după prepoziții care cer dativul: „datorită *a* trei factori”. O situație similară are şi prepoziția *la*, care se construieşte cu acuzativul. Popular se foloseşte cu valoare de genitiv: mama *la* copil, dar şi cu valoare de dativ: „S-au dat cărți *la* doi elevi”. În registrul popular şi regional, *la* se asociază cu un nume comun la plural ori la singular, cu un nume propriu la singular: „Le-am dat *la* copii”. „I-am dat *la* un elev”. „I-am spus *la* Maria”. Prepoziția *contra*, al cărei regim este de genitiv, se poate construi şi cu acuzativul: „Repară maşina *contra* cost”. „Luptă doi *contra* trei”.

2. Este marcă morfologică şi sintactică. De exemplu: *a* din componența verbului la infinitiv: „*a* pleca”, „*a* scrie”, *de* din structura verbului la supin: „*de* pregătit”, „*de* planificat”. În general, se consideră că prepoziția *de* este marcă gramaticalizată, nonreferențială a supinului[5] (cu toate că supinul se poate exprima şi cu ajutorul altor prepoziții).

Ca morfem al cazului acuzativ şi marcă sintactică a complementului direct, funcționează prepoziția *pe*: „L-am văzut *pe* Ion”.

3. Ca marcă a exprimării gradelor de intensitate la adjectiv, respectiv adverb, funcționează prepoziția *de*. De exemplu: „extrem *de* plăcut”, „nemaipomenit *de* bine”. În limbajul argotic, *de* intră în structura unor construcții de superlativ: „băiat *de* băiat”, „fată *de* fată”.

4. Este component în diferite structuri:

a. în cadrul unor locuțiuni prepoziționale: „față *de*”, „în afară *de*”, „*la* stânga”, „*la* dreapta”; substantivale: „băgare *de* seamă”, „tragere *la* țintă”, „luare *la* rost”; adjectivale: „*de* treabă”, „*de* nădejde”, „*cu* cap”, „*fără* cap” etc.

b. în unele construcții modale cu caracter colocvial: „*la* discreție”, „*la* fix”, „*la* perfecție”, „*la* țanc”;

c. în construcții cu caracter argotic: „*de* comă”, „*la* meserie”, „*la* mişto”, „*la* plesneală”.

d. în construcția unor compuse: numerale: „o sută *de* mii”, „treizeci *de* milioane”; substantive: „floare-*de*-colț”, „viță-*de*-vie” etc.

5. În unele construcții inversate se foloseşte prepoziția *de*, care leagă termenul comparat exprimat prin atribut de regentul nominal[6]: „hoțul *de* vecin”, „proasta *de* fată”.

---

[3] Cf. GALR I, 2005:214.
[4] Avram: 269.
[5] Cf. GALR I, 2005:619.
[6] Cf. GALR I, 2005: 626.

BDD-A6421 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:47:15 UTC)

II. Ca marcă actanțială, cu sens foarte abstract, prepoziția leagă diverşi actanți nominali de centrul de grup: „a apela *la*”, „a recurge *la*”, „a depinde *de*”, „asemănător *cu*”, „conform *cu*”, „prieten *cu*”, „văr *cu*” ş.a. În cazul cuvintelor care exprimă o relație, al treilea element trebuie să fie obligatoriu exprimat în enunț[7].

III. Prepoziția este purtătoare de informație semantică. Cercetările în semantica prepoziției[8] evidențiază existența unor grade de generalitate: prepozițiile monosemantice au sens particular, iar cele polisemantice, sens general[9]. Funcționând drept centru lexical de grup, prepoziția atribuie roluri tematice elementelor pe care le precedă. De exemplu, poate exprima:

1. asemănarea: „Miroase *a* peşte”. „Adie *a* toamnă”.
2. aproximarea: „Strugurii se vând *la* 6 lei kg”. „cireşe *la* 10 lei kg”;
3. partiția: „un student *de*-al meu”, doi elevi *de*-ai tăi”;
4. cauza: „Tresare *de* frică”. „Geme *de* durere”.
5. relația: „bun *la* suflet”, „frumos *la* chip”;
6. reciprocitatea: „S-a certat *cu* vecinii”. „Se salută *cu* prietenii”.
7. asocierea: „A venit *cu* el”. „Lucrează *cu* nepoții săi”.
8. mijlocul: „Vine *cu* trenul”. „Zboară *cu* avionul”.
9. materia: „oală *de* lut”, „pahar *de* sticlă”.
10. spațiul (direcția, distanța, punctul de contact): „A plecat *la* munte”. „S-a oprit *la* doi kilometri de casă”. „L-a agățat *de* grinda casei”.
11. periodicitatea: „*de* Paşti”, „Vine o dată *la* trei zile”.
12. destinația: „fabrică *de* sticlă”, „pahar *cu* apă”, „Pleacă *la* pescuit”.
13. agentul: „ore efectuate *de* studenți”, „aşteptat *de către* părinți”;
14. instrumentul: „Scrie *cu* pixul”. „Cântă *la* pian”.
15. caracterizarea: „om *cu* cap”, „om *de* treabă”;
16. acumularea: „A citit filă *cu* filă”. „Învață manual *după* manual”.
17. comparația: „Calcă *a* popă”. „Trece *drept* director”.
18. posterioritatea: „Vine *peste* zece zile”. „ Va ajunge *după* o lună”.

Aceleaşi verbe asociate cu prepoziții diferite pot exprima valori semantice distincte. De exemplu, *a se îmbulzi* poate marca în enunț fie locul, fie obiectul disputei: „Dobânzile cresc, dar românii *se îmbulzesc la* credite”. („Gardianul”, 27.07.2006, *Culmea ofertei: Dobânzile cresc, dar românii se îmbulzesc la credite*); „Antreprenorii *se îmbulzesc în* sectoarele-vedetă ale economiei”. (www.capital.ro, 28.02.2007, *Antreprenorii se îmbulzesc în sectoarele-vedetă ale economiei*); „Giganții finanțelor *se îmbulzesc pe* Fondul Proprietatea”. („Ziua”, 16.05.2006, *Giganții finanțelor se îmbulzesc pe Fondul Proprietatea*); *a se ciondăni*

[7] Pană Dindelegan, 2003: 192.
[8] A se vedea Laura Vasiliu, 1961: 139-148.
[9] Cf. Toşa, 1983:135.

BDD-A6421 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:47:15 UTC)

poate marca în enunț fie reciprocitatea, fie obiectul ori locul disputei: «Preşedintele Iliescu *se ciondăneşte cu* „Wall Street Journal"pe tema securiştilor». („Adevărul", 5.08.2002, *Preşedintele Iliescu se ciondăneşte cu „Wall Street Journal" pe tema securiştilor*); „Delia şi Matteo *se ciondănesc pe* Internet". (www. muzica.phg.ro)

b) Substituirea unei prepoziții cu alta este un fenomen foarte răspândit în limba română actuală[10]. El se explică prin faptul că prepoziții diferite au aceeaşi valoare semantică, prin interferența valorilor semantice apropiate sau prin schimbarea rolului de elemente de relație cu comportamentul de semiadverbe al unor prepoziții. De exemplu: *a* se poate substitui cu *la* / *pentru*: „tată *a* / *la* / *pentru* trei copii"; *a* cu *despre*: „interpretarea *a* / *despre* ceea ce s-a văzut"; *a* cu *de*: „două reviste *a* / *de* 10 lei"; *la* cu prepoziția *cu*: „merele se vând *la* / *cu* 10 lei kg"; *la* cu *în:* „merge *la* Piteşti / *în* Piteşti"; *de* cu *pentru*: „fabrică *de* / *pentru* cauciuc"; *de* cu *la*: „*de* / *la* Paşti".

În mod frecvent, în prezența verbului, o prepoziție ia locul alteia. De exemplu: *a rezida în* ajunge să se folosească drept *a rezida din*: „A spus că o parte dintre disfuncționalitățile actualei coaliții *rezidă în* faptul că este formată din prea multe partide…"(„Ziarul de Iaşi", 21.10.2000, *Meleşcanu se şi vede făcând guvern cu PDSR*); „Surpriza plăcută *rezidă din* convocarea ieşeanului Cătălin Bulacu". („Ziarul de Iaşi", 23.09.1998, *Cătălin Bulacu a fost convocat la lotul național*); *a consta în* ajunge să se folosească drept *a consta din*: „Sunt puncte pe care ar trebui, în mod conştient, să le depăşim, întrucât interesul național al României *nu constă în* nişte plăcuțe bilingve, trilingve sau în înfierarea folosirii limbii materne în administrație de către minorități". („Evenimentul", 17.02.2001, *Interesul național nu constă în înfierarea limbii materne în administrație*); „Salvarea României *constă din* organizarea în teritoriu". („Evenimentul", 16.07.2001, *Salvarea României constă din organizarea în teritoriu*). *În* şi *din* au în comun „interioritatea". Prepozițiile *între* şi *dintre* sunt folosite în mod nediferențiat: „relațiile de prietenie *dintre* / *între* popoare". În fapt, cele două prepoziții sunt specializate: *dintre* se foloseşte după un substantiv articulat cu articol hotărât enclitic, iar *între* după un substantiv nearticulat sau articulat cu articol nehotărât. Confuziile şi substituirile prepozițiilor se produc pentru că nu se ține seama de semantica verbului ori a secvenței sintactice în care intră prepoziția. De exemplu: *a râde de/la ceva*, *a se îmbulzi pe/la ceva*, *a sta la/pe telefon*, *aleargă în*/*pe toate părțile*, *ia masa în*/*pe terasă* etc. În asociere cu verbul, prepoziția variantă *la* din secvența *a râde la ceva* este legată de motivul acțiunii, cea din secvența *a se îmbulzi la ceva* este legată de obiectul disputei; prepoziția

[10] Cf. Guțu Romalo, 2000: 62-69.

BDD-A6421 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:47:15 UTC)

pe din secvența *a sta pe telefon* trimite la instrumentul de realizare a acțiunii, iar cea din secvența *ia masa pe terasă*, trimite la noțiunea de spațiu. Dacă unele prepoziții, precum *lângă* („vecinătatea"), *spre* („direcția"), *împotriva* („opoziția") au sens clar, altele, ca *în*, *de*, *la*, *pe* au sensuri imprecise, greu de definit. Mai mult, aceeaşi prepoziție, cum este cazul lui *pe*, are un sens clar de „suprapunere" în contextul *semn pus pe carte*, dar şi ambiguu în *luptă pe viață şi pe moarte*, *amânăm pe mâine*[11]. Mioara Avram observa că substituirile de natură funcțională au dus la reinterpretarea semantică a celor mai frecvente prepoziții[12].

c) Omisiunea prepozițiilor se observă cu precădere în limbajul anunțurilor publicitare. De exemplu: *de*, *pentru, la* omise în sintagme precum: *articole uz casnic*, *şef serviciu*, *confecții femei*, *magazin confecții bărbați*, *încălțăminte femei*, *paznic firmă*, *produse papetărie* (*articole de uz casnic*, *şef de serviciu*, *confecții pentru femei*, *magazin de confecții pentru bărbați*, *încălțăminte pentru femei*, *paznic la firmă*, *produse de papetărie*). Economia în limbă prin omiterea prepoziției este caracteristică pentru limbajul comercial. Elementele de relație în acest caz se deduc.

d) Pleonasmul realizat prin prezența a două prepoziții cu acelaşi regim cazual este frecvent în uz: *drept pentru care*, *ca drept dovadă*. Normele morfologice recomandă folosirea numai a unei prepoziții din cele două (*drept care*, *ca dovadă*), pentru evitarea exprimării pleonastice.

În limba română actuală, prepoziția rămâne o clasă lexico-gramaticală cu sau fără valori semantice. De semantică este legată substituirea unei prepoziții cu alta, aspect caracteristic pentru morfologia funcțională, motivat adesea prin faptul că semele comune generează valori semantice apropiate. Prepozițiile cu corp sonor şi grafic scurt, moştenite din latină, sunt mai greu de identificat din punct de vedere semantic şi se substituie mai uşor unele cu altele. Fenomenul de substituire este favorizat şi de cunoaşterea insuficientă a semanticii verbului.

BIBLIOGRAFIE

Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Gramatica limbii române* I, II (GALR), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, Bucureşti, Editura ALL, 1997.

Bidu-Vrănceanu, Angela, Călăraşu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaş, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar general de ştiințe. Ştiințe ale limbii* (DŞL), Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1997.

[11] Cf. Copceag, 1998: 205.
[12] Avram, 1997: 274-275.

BDD-A6421 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:47:15 UTC)

Cervoni, Jean, *La préposition. Étude sémantique et pragmatique*, Paris &Louvain-la-Neuve, Édition Duculot, 1991.
Copceag, Dumitru, *Tipologia limbilor romanice (în comparaţie cu limbile germanice şi slave) – şi alte studii lingvistice*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1998.
Dominte, Constantin, *Exprimarea relaţiilor spaţiale şi temporale prin prepoziţii în limba română*, în vol. *Sistemele limbii*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1970.
Guţu Romalo, Valeria, *Corectitudine şi greşeală. Limba română de azi*, Bucureşti, Editura Humanitas Educational, 2000.
Merlan, Aurelia, *Sintaxa limbii române. Relaţii sintactice şi conectori*, Iaşi, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", 2001.
Metea, Alexandru, *Limba română actuală*, Deva, Editura Emia, 2008.
Pană-Dindelegan, Gabriela, *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări*, Bucureşti, Editura Humanitas Educational, 2003.
Toşa, Alexandru, *Elemente de morfologie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.
Vasiliu, Laura, *Schiţă de sistem al prepoziţiilor limbii române*, în SG III, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1961, p. 11-42.
Vasiliu, Laura, *Câteva observaţii asupra conţinutului semantic al prepoziţiilor în lumina criteriului generalului şi particularului*, în PLG III, 1961, p. 139-148.

LA PREPOSITION – ASPECTS DE MORPHOLOGIE FONCTIONNELLE

(Résumé)

L'article met en évidence quelques aspects de morphologie fonctionnelle de la préposition en roumain. Il s'agit de l'hétérogénéité grammaticale et sémantique, de la substitution d'une préposition à l'autre, de l'omission de certaines prépositions dans l'acte de la communication etc.

BDD-A6421 © 2008 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:47:15 UTC)